

A X-a Conferință Națională multidisciplinară - cu participare internațională,
"Profesorul Dorin PAVEL - fondatorul hidroenergeticii românești",
SEBEȘ, 2010

ACTIVITĂȚILE POLIȚIENEȘTI VERSUS RISCURILE PRIVIND SECURITATEA ȘI SĂNĂTATEA POLIȚIȘTILOR

Mădălina BALINT, Constantin Călinoiu

POLICING VERSUS POLICE OFFICERS HEALTH AND SAFETY RISKS

Police officers are expected to face significant dangers as part of their job. The dynamics of policing as an occupation creates the conditions for them to experience many hazards. This paper aims to identify key risk factors of police work, based on a comprehensive international literature review of police occupational health and safety, and to recognize some possible solutions to prevent the risks without breaking the balance between the operational and the health and safety duties.

Cuvinte-cheie: riscuri ocupaționale, securitate și sănătate în muncă

1. Introducere

Activitățile polițienești incumbă riscuri majore pentru personalul care le îndeplinește. Specific activităților polițienești este faptul că riscurile nu pot fi controlate în aceeași măsură în care se reușește în alte domenii de activitate. În acest context, asigurarea unui nivel optim de securitate și sănătate fizică și psihică în muncă pentru personal reprezintă o provocare majoră pentru toate instituțiile cu atribuții în organizarea și desfășurarea activităților polițienești. Acestea trebuie să își dezvolte capacitatea de a administra securitatea și sănătatea personalului propriu în vederea minimalizării riscurilor la care este

expus, fără a afecta însă eficiența acțiunilor specifice întreprinse. În contextul în care în literatura de specialitate tematica securității și sănătății în muncă în domeniul polițienesc este relativ puțin abordată, lucrarea de față își propune trecerea în revistă a principalelor riscuri la care sunt expuși polițiștii în timpul activității, cu excepția riscurilor de natură psihosocială, care, datorită extinderii și complexității, considerăm că trebuie să facă obiectul unei lucrări distincte.

2. Principalele riscuri asociate activităților polițienești

În studiul efectuat, noțiunile de pericol și de risc au fost utilizate în accepțiunea curentă de specialitate a acestor termeni [1]. Astfel, un *pericol* este orice poate cauza o vătămare (de exemplu un obiect, o proprietate a unei substanțe, un fenomen sau o activitate). Pericolele pot afecta persoane, proprietăți, procese; acestea pot determina accidente și îmbolnăviri, pierderi de producție, deteriorări ale echipamentelor etc. *Riscul profesional* reprezintă probabilitatea ca un pericol să determine efecte negative (vătămări sau îmbolnăviri) combinată cu gravitatea acestor efecte.

Riscul este un concept bidimensional; pentru ca acest concept să aibă sens, este nevoie de cuantificarea ambelor dimensiuni. Astfel, probabilitățile pot fi exprimate ca atare (“unul la mie”), ca frecvențe (“1000 de cazuri pe an”) sau în mod calitativ (“neglijabil”, “semnificativ” etc.). Impactul (gravitatea efectelor) poate fi, la rândul lui, exprimat în mai multe feluri.

2.1. Pericole fizice

Principalele pericole fizice la care sunt expuși polițiștii în timpul activității pot fi considerate următoarele: intervențiile de mentinere, asigurare și restabilire a ordinii publice; intervențiile în situațiile de urgență; circulația pe drumurile publice, îndeosebi în timpul misiunilor; alergarea și săriturile peste obstacole în timpul urmăririlor; contactul cu persoane înarmate cu arme de foc sau arme albe ori care posedă obiecte contondente etc.; expunerea prelungită la factori de mediu nefavorabili – temperaturi extreme, ridicate sau joase, ploaie, ninsoare, viscol, vânt puternic, raze solare, presiune atmosferică scăzută, lucrul în mediul hiperbar.

● **Uciderea polițiștilor.** Un prim risc asociat pericolelor fizice este uciderea polițiștilor – decesul ca urmare a unei acțiuni cu intenție, a unei crime. Tratarea distinctă, în literatura de specialitate, a uciderii

față de decesul accidental este justificată de ponderea mai mare, în unele țări cum ar fi Statele Unite, a decesului polițiștilor prinucidere față de decesul din alte cauze. Literatura de specialitate americană consemnează faptul că ocupația de polițist este una dintre cele mai riscante ocupații, prin prisma probabilității de a fi ucis [2]. Un studiu în care s-au analizat statisticile FBI (Federal Bureau of Investigation) pentru perioada 1976 – 1998 relevă că anual au fost uciși la datorie, în Statele Unite ale Americii, aproximativ 79 polițiști. Aceste date, împreună cu cele rezultate din alte studii, au determinat clasificarea ocupației de polițist drept una dintre cele mai periculoase ocupații în SUA. Alte studii relevă faptul că, deși riscul de a fi ucis este mai mare pentru polițiști decât pentru restul populației, cu toate acestea se înregistrează o diminuare a acestui risc în perioadele analizate. O posibilă explicație pentru scăderea procentului de polițiști uciși în SUA în perioada analizată este generalizarea purtării vestelor antiglonț și a altor echipamente de protecție. Alți factori ar putea fi antrenamentele mai eficiente, îmbunătățirea comunicării și a procedurilor de lucru, progresele medicinei. Trei factori comuni pot fi stabiliți pentru cazurile deucidere a polițiștilor înregistrate în SUA: majoritatea atacatorilor au probleme de personalitate; polițiștii uciși au un comportament de tip „polițistul bun” și utilizează forța doar în ultimă instanță; uciderea apar deseori în situațiile de nerespectare a procedurilor de arestare, oprire în traficul rutier sau de așteptare a întărilor [3]. Studiile citate au identificat câteva soluții pentru reducerea riscului deucidere a polițiștilor. Acestea vizează două aspecte: reducerea numărului de decese datorate unor atacuri ale cetățenilor și acționarea asupra cauzelor care generează acțiuni violente asupra polițiștilor.

Primele recomandări privesc procesul de formare inițială și continuă a polițiștilor. Aceștia trebuie cât mai bine instruiți în tehnici de supraviețuire, proceduri de bază în timpul patrulării, manipularea armamentului, autoapărare și conducere defensivă. Instruirile trebuie realizate astfel încât factorii de eroare umană să fie minimalizați. O altă măsură menită să reducă numărul polițiștilor uciși este purtarea echipamentului destinat protecției trunchiului (veste antiglonț). Aproximativ o jumătate dintre polițiștii americani împușcați mortal în perioada 1977 – 1986 au fost răniți în partea superioară a trunchiului; majoritatea deceselor ar fi putut fi evitate dacă polițiștii ar fi purtat echipament adecvat de protecție. Cu toate că măsurile de mai sus pot conduce la reducerea numărului de răniri și decese ale polițiștilor, ele nu se adresează cauzei primare care conduce la astfel de atacuri în SUA. Societatea americană este caracterizată prin oprimarea unei

întregi clase sociale care suferă de privațiuni, degradare, frustrare și sentimente de alienare, ceea ce constituie cel puțin una din cauzele violențelor împotriva polițiștilor. Studiile recomandă inițierea unor schimbări sociale majore, care să țintească reducerea privațiunilor și inechităților de natură economică.

● **Vătămarea corporală ca urmare a unui act de violență.** Numărul acestor vătămări depășește cu mult, peste tot în lume, numărul uciderilor; mai mult, se pare că numărul vătămărilor ca urmare a unui act de violență este în creștere. În Marea Britanie, aproximativ 14 % dintre polițiști, în special din rândul echivalenților agenților de poliție, sunt atacați anual [4]. În Australia, situația este asemănătoare: aproximativ 10 % dintre polițiști sunt atacați anual, în general prin lovire cu pumnii sau atacuri cu fluide corporale, seringi, sticle. Un studiu publicat de Noaks și Christopher [5] în 1990, asupra caracteristicilor atacatorilor și polițiștilor vătămați în New South Wales subliniază următoarele concluzii referitoare la atacatori: majoritatea atacatorilor au antecedente penale (80 %), 60 % dintre ei având peste 5 condamnări anterioare; atacatorii sunt susținuți de entourage în timpul atacului; majoritatea nu lucrează sau au slujbe mărunte; consumul de alcool este o regulă generală în situațiile studiate; majoritatea atacatorilor, intervievați, consideră că polițiștii sunt de vină pentru apariția incidentului. Din analiza literaturii de specialitate se pot trage câteva concluzii generale referitoare la atacurile asupra polițiștilor și la urmările acestora [6]: majoritatea rănilor sunt minore și nu impun întreruperea activității; atacurile se petrec în general seara, la sfârșit de săptămână; atacurile se petrec în general în timpul arestărilor și reținerii sau escortării suspectilor; majoritatea rănilor sunt la nivelul capului, feței, membrilor superioare sau trunchiului; majoritatea polițiștilor atacați au grade profesionale mici; majoritatea polițiștilor atacați au aproximativ 7 ani vechime în serviciu; efectele atacului asupra polițiștilor femei sunt mai puțin grave, posibil datorită modului de alocare a sarcinilor; cea mai des întâlnită cauză a rănilor/îmbolnăvirilor este utilizarea forței, urmată de contactul cu fluide corporale (sânge), impactul cu un zid sau cu solul, obiecte boante sau ascuțite (de exemplu unghiile); cuțitele și armele de foc sunt relativ rar utilizate.

Este important de precizat că respectarea mai strictă, în ultimii ani, a prevederilor legislației în domeniul securității și sănătății în muncă ar putea determina amplificarea fenomenului de raportare a evenimentelor și incidentelor periculoase, ceea ce conduce la exagerarea tendinței de creștere a numărului atacurilor asupra polițiștilor.

În ceea ce privește măsurile de reducere a numărului și gravității atacurilor asupra polițiștilor, majoritatea propunerilor se concentrează asupra următoarelor aspecte: creșterea numărului de polițiști participanți la misiunile cu nivel înalt de risc; creșterea nivelului de pregătire a polițiștilor pentru a face față situațiilor în care sunt atacați; antrenarea superioară a capacității de comunicare a polițiștilor; învățarea de tactici și strategii pentru rezolvarea conflictelor; modificări ale uniformei polițiștilor, care să le confere o mai bună protecție la nivelul capului; îmbunătățirea comunicării între conducătorii misiunii și executanți, astfel încât aceștia din urmă să înțeleagă exact ce au de făcut și în ce moment.

- **Accidentarea.** Polițiștii sunt expuși la o serie de **riscuri de accidentare** în timpul îndeplinirii activităților specifice. Acestea includ vătămarea corporală și decesul ca urmare a unor accidente de circulație produs în timpul îndeplinirii sarcinilor de serviciu. Factorii specifici de risc în timpul condusului includ întunericul, vederea periferică redusă în timpul accelerării, efecte asupra vederii la reducerea intensității fasciculului de lumină al farurilor, stări emoționale datorate nivelului crescut de adrenalină, condusul cu viteză mare pe drumuri necunoscute sau în condiții meteorologice nefavorabile. Un risc specific polițiștilor, și deloc de neglijat, este acela de rănire sau deces în timpul misiunilor de dirijare și control al circulației, sau în timpul cercetării unor accidente rutiere.

2.2 Pericole chimice și biologice

Am introdus în această categorie: expunerea la atmosferă poluată în timpul misiunilor de dirijare a circulației pe drumurile publice; identificarea și analiza drogurilor și substanțelor toxice; mușcături de oameni sau animale; contactul cu oameni infectați ori bolnavi sau cu probe biologice contaminate cu boli transmisibile, cum ar fi HIV/SIDA, hepatita A, B sau C, tuberculoza; pătrunderea în spații murdare, poluate, contaminate sau abandonate; analiza probelor de diferite substanțe transportate în interiorul corpului (stomac, vagin, cavitate bucală, anus); înțepături cu ace de seringă contaminate.

- **Afecțiuni datorate lucrului în atmosferă poluată.** Este unanim recunoscut faptul că poluarea atmosferei reprezintă un pericol pentru sănătate. Cele mai expuse acestui pericol sunt persoanele care lucrează în aer liber, mai ales cele care își desfășoară activitatea în

traficul rutier, cum sunt unele categorii de polițiști. Poluanții principali sunt substanțe cum ar fi monoxidul de carbon, benzenul și plumbul. Studiile disponibile nu sunt concludente pentru o evaluare a riscurilor de îmbolnăvire datorită poluării aerului.

● **Riscuri datorate manipulării de substanțe toxice.** Aceste riscuri se pot manifesta la prelevarea, cât și la analiza în laborator a substanțelor respective. Polițiștii pot fi expuși substanțelor toxice, subproduselor ce pot fi inflamabile sau explozive, substanțelor corozive cu concentrație mare, vaporilor toxici în concentrații ce pot pune viața în pericol. Expunerea la aceste substanțe poate conduce la tulburări de respirație, amețeli, grețuri, vărsături, dureri în piept și pierderea cunoștinței. Substanțele pot penetra zidurile și îmbrăcămintea și pot fi absorbite prin piele sau ochi; persoanele expuse pot să nu recunoască simptomele în timp util pentru a părăsi locul. În plus, în zonele cercetate pot fi instalate dispozitive explozive.

● **Riscuri asociate pericolelor biologice.** În ceea ce privește riscul de contractare a virusului HIV/SIDA, acesta este mult supraevaluat psihologic, în raport cu datele statistice existente. S-a demonstrat că în 99,7 % din cazurile de înțepare cu un ac contaminat și în 99,9 % din cazurile de expunere a ochilor, nasului și gurii, virusul nu s-a transmis. Riscul crește la contactul cu o cantitate mai mare de sânge contaminat, sau când sursa acestui sânge a murit într-un interval de 60 de zile de la contaminarea sa (are încărcătură virală mai mare). Probabilitatea de transmitere a virusului scade cu aproximativ 80 % în cazul administrării de zidovulină (AZT sau ZDV) imediat după momentul expunerii [7]. Trebuie menționat că, odată ce apare infecția, boala este incurabilă și fatală. FBI a identificat un număr de 7 polițiști care au contractat SIDA, în SUA, în timpul misiunilor specifice, în perioada 1981 – 1991; în același timp, 31 de polițiști au contractat hepatita C. Infecția poate apărea atunci când o persoană purtătoare a virusului scuiță sau mușcă un polițist, sau când acesta este tăiat sau înțepat cu un obiect contaminat. De asemenea, infecția poate apărea în timpul prelevării sau analizei probelor dintr-un loc contaminat.

3. Concluzii

■ Legislația în domeniul securității și sănătății în muncă obligă toți angajatorii să asigure securitatea și sănătatea lucrătorilor în toate aspectele legate de muncă, cu respectarea strictă a prevederilor Legii nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă [8]. Cu o singură

excepție: “cazurile în care particularitățile inerente ale unor activități specifice din serviciile publice, cum ar fi forțele armate sau poliția, precum și cazurile de dezastre, inundații și pentru realizarea măsurilor de protecție civilă, vin în contradicție” cu legea, situație în care trebuie să se asigure securitatea și sănătatea lucrătorilor ținându-se seama de principiile legii. În contextul riscurilor referitoare la securitatea și sănătatea fizică și psihică a polițiștilor prezentate pe scurt, se poate ajunge la o concluzie destul de dezolantă pentru cei care poartă răspunderea organizării activităților polițienești, dar și a protecției polițiștilor în toate aspectele legate de muncă, precum și pentru polițiștii înșiși. Astfel, respectarea acestor principii *ad literam* ar conduce, în opinia noastră, la desființarea meseriei de polițist, cu toate consecințele ce decurg de aici.

- Nu se poate realiza evitarea totală a riscurilor, în condițiile în care meseria presupune „căutarea” riscurilor și intervenția asupra lor, din mijlocul lor. Evaluarea riscurilor care nu pot fi evitate poate fi realizată, în linii generale, cu condiția cunoașterii lor. Ori multe dintre situațiile în care intervin polițiștii se caracterizează în primul rând prin noutate, imprevizibilitate și viteză remarcabilă de transformare.

- Combaterea riscurilor la sursă și adaptarea muncii la om sunt imposibile în condițiile în care polițiștii intervin în situații care nu sunt create de ei și, de obicei, într-un mediu pe care nu îl pot controla.

- Mai mult, respectarea *ad literam* a principiilor menționate mai sus, chiar dacă ar fi posibilă sub aspectul intervenției numai în situații suficient de bine cunoscute, în medii controlate și așa mai departe, ar conduce la blocarea activităților polițienești datorită unor precauții excesive legate de modul și viteza de intervenție, de modul de tratare a populației și a presupușilor infractori etc. În al doilea rând, în cazul activităților polițienești în desfășurarea cărora nu pot fi respectate primele principii prevăzute în lege, rămân, totuși, ca linii directoare pentru organizarea activităților celelalte principii: adaptarea la progresul tehnic, înlocuirea a ceea ce este periculos cu ceea ce nu este periculos sau este mai puțin periculos, dezvoltarea unei politici de prevenire coerente, furnizarea de instrucțiuni corespunzătoare etc. La o analiză sumară, regăsim aici principalele repere ale activității de prevenire a riscurilor în general: utilizarea de tehnologii moderne de informare/diseminare a informației, de autoturisme performante, de armament performant, accesul la tehnica de calcul, proiectarea, realizarea și accesul la echipament individual de protecție eficient, bazat pe noile tehnologii, transformări ale mediului organizațional care

depind în primul rând de schimbarea unor mentalități, mai buna organizare a muncii și, poate cel mai important, preocuparea permanentă pentru o instruire de calitate și care să răspundă cât se poate de exact nevoilor polițiștilor în societatea actuală.

■ La fel de important este de subliniat faptul că adoptarea măsurilor enumerate generic mai sus nu împiedică cu nimic buna desfășurare a activităților polițienești, ci, dimpotrivă, poate contribui chiar la eficientizarea acestora.

BIBLIOGRAFIE

- [1] * * * <http://www.hse.gov.uk/risk/theory>
- [2] Brown, J.M., Langan, P.A., *Policing and Homicide, 1976-98: Justifiable Homicide by Police, Police Officers Murdered by Felons* Washington, DC: US Bureau of Justice Statistics, 2001.
- [3] * * * Uniform Crime Reports Section (UCRS) 1992 *In the Line of Fire: A Study of Selected Felonious Assaults on Law Enforcement Officers*, Federal Bureau of Investigation, United States Department of Justice, Washington DC.
- [4] Budd, T., *Violence at Work: Findings From the British Crime Survey*, Home Office, London (1999).
- [5] Noaks, L., Cristopher, S., *Why Police are Assaulted. Policing* 6.4, 1990.
- [6] Mayhew, C., *Occupational Health and Safety Risks Faced by Police Officers. Trends & Issues in Crime and Criminal Justice* February, 2001 <http://www.aic.gov.au>
- [7] Flavin, J., *Police and HIV/AIDS: The risk, the reality, the response*, American Journal of Criminal Justice, vol. 23, no. 1, 1998.
- [8] * * * Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 26 iulie 2006.

Dr. ing. Mădălina BALINT, șef serviciu
Ministerul Administrației și Internelor
e-mail: madalina.balint@mai.gov.ro
Ing. Constantin CĂLINOIU, șef serviciu
Ministerul Administrației și Internelor
e-mail: costelcalinoiu@yahoo.com